

АПОКРИФ О ЕНОХУ ПРЕМА СРПСКОМ ПРЕПИСУ ИЗ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕЧУ

Апокриф који је у литератури побуђивао изузетну научну пажњу тиче се старозаветног Еноха.¹ Иако се ова личност спомиње доста ретко у Библији (у Књизи постања неколико пута, потом у Посланици апостола Павла Јеврејима и у Саборној посланици апостола Јуде), она је у апокрифу, најчешће званом *Књига о Еноху*, заузела средишње место. Овај апокриф припада такозваним виђењима или откровењима небеса. Приповедачки је изузетно развијен и говори о Еноховом телесном узлажењу на небо по Божијем позиву како би му показао небеске тајне и потом га вратио на земљу да би их људима саопштио. Једина паралела која дубље повезује апокриф са Библијом јесте пети стих једанаесте главе Посланице апостола Павла Јеврејима, који гласи: „Вјером Енох бјеше узнесен да не види смрти. и више се не нађе, јер га Бог узнесе, пошто прије његова узнесења бјеше му потврђено да је угодни Богу“.² Важност овог апокрифа огледа се нарочито у истанчаном виђењу космоса са којим се Енох срео. Својом подстицајношћу *Књига о Еноху* утицала је на неке хришћанске писце и послужила као мотивска подлога у настанку појединих каснијих апокрифа.

Настао између II века пре Христа и I века после Христа на хебрејском или арамејском језику, апокриф је сачуван у више верзија, јеврејској, грчкој, етиопској, латинској и словенској. Најпотпунија од њих јесте етиопска и у литератури је означена као I Енох. Код Словена зна се за петнаестак преписа апокрифа

о Еноху у две верзије, дужој и краћој, као и за извесне изводе.³ Опширнија варијанта била је позната само у једном препису на бугарскословенском језику, који се чувао у старој збирци Народне библиотеке у Београду до 6. априла 1941. године, када је страдао са читавим библиотечким фондом у немачком бомбардовању. Тај препис налазио се у Зборнику слова из XVI-XVII века под бројем 321.⁴ Срећна околност била је да се он сачувао у издању Матвеја Соколова.⁵ Недавно је одбрањена и једна докторска дисертација заснована на словенској верзији *Књиге о Еноху*.⁶

Једино позната два српска преписа апокрифа о Еноху припадају краћој верзији. Старији од њих настао је у XVI веку и данас се чува у Народној библиотеци у Бечу под сигнатуром Славе 125 (Birkfellner II/81),⁷ на странама 308б-330б. Препис је до сада остао необјављен мада је коришћен у проучавањима. Нешто млађи препис потицао је из XVI-XVII века и налазио се у оквиру зборника Житија и слова у старој збирци Народне библиотеке у Београду под бројем 151.⁸ Издао га је Стојан Новаковић 1884. године.⁹ У свој *Библиографски преглед апокрифа у јужнословенској и руској писмености* Александар Иванович Јацимирски унео је податак на основу *Каталога рукописа и старих штампаних књига Српске краљевске академије* Љубомира Стојановића да се у рукопису те збирке број 46 налази један извод из апокрифа о Еноху.¹⁰ Очигледно је да се оваква процена Јацимирског заснивала на штуром податку из Стојановићевог *Каталога* без могућности да се рукопис непосредно погледа, те је тако дошло до омашке, јер се уопште не ради о изводу из *Књиге о Еноху*. Наиме, код Љ. Стојановића наведена је само реченица у којој се спомиње Енох,¹¹ али она је у читавом контексту и једина која се односи на ову старозаветну личност, код које се истиче чудесност по којој је узнет на небо. Даље се набрајају и други библијски примери по некој изузетности. Тако су споменути Господ, Мојсеј, Авраам, Илија, Исаија и Данило. Без обзира на то, свакако је на српскословенском језику у протеклим временима постојало више преписа апокрифа о Еноху и није искључено да је међу њима било и оних који су припадали дужој верзији.

Док у страниј литератури постоји богатство у проучавањима апокрифа о Еноху, на српској страни показана су врло скромна

научна занимања за њега. После Новаковићевог издања преписа из Народне библиотеке у Београду Миливоје Башић скренуо је пажњу савременим читаоцима преко одломака овог апокрифа у оквиру свог избора списа из старе српске књижевности и то у другом издању из 1922. године, док га је у првом из 1911. мимоишао.¹² Доста касније на апокриф је укратко указао Ђорђе Радојичић у трећем тому *Енциклопедије Југославије*.¹³ Пре десетак година Вукица Мартиновић је уз још два апокрифа донела и *Књигу о Еноху* у преносу на савремени језик.¹⁴ Последњих година у другим срединама овом апокрифу изнова се посвећује пажња и он се доноси у преводима на савремене језике у некој од познатих верзија.¹⁵

Иако је препис апокрифа о Еноху у рукопису бечке Народне библиотеке број 125 (даље Б) до сада остао неиздат, он је спомињан у литератури у више наврата. Нарочито је упоређиван са српским преписом који је издао С. Новаковић (даље Н). Тако се Натанаел Бонвич осврнуо на ова два преписа најпре 1896.¹⁶ године, а потом у другом наврату 1922.¹⁷ указујући на њихову блискост, али и на извесне разлике. М. Соколов је у свом обимном раду о *Словенској Књизи о Еноху* такође донео своја запажања и о ова два преписа. На сличне напомене указао је и Андре Вајан доносећи препис који је Новаковић својевремено објавио, као и његов превод на француски језик.¹⁸ Најпотпунија од студија која се бави српским преписима апокрифа о Еноху појавила се пре четрдесетак година. У њој је слависта Фридрих Реп изнео текстолошка запажања до којих је дошао проучавајући препис из Бечке Народне библиотеке.¹⁹ Притом је закључио да овај препис показује коректнији и поузданији текст него онај који се налазио у Народној библиотеци у Београду. То запажање засновано је на крупнијим разликама између једног и другог преписа. Наша бављења преписом из Бечке Народне библиотеке иду за неким појавама које нису обухваћене досадашњим проучавањима. Она говоре да постоје знатне правописне неуједначености у разним видовима, које донекле мењају слику о односима између Б и Н. Свакако нисмо у могућности да знамо јесу ли оне пренете у највећој мери са предлошка, или су плод датог преписивача. Тако, колебање око писања Еноховог имена у Б говори о недовољном разумевању неког у преписивачком низу и стога посезањем за преиначавањем.

Док се име Енох у Н јавља устаљено (мада у варијантама **ѣнохъ** и **ѣнохъ**), дотле се оно у Б замењује именицом *јуноша* на местима где му се Господ или анђели обраћају да буде одважан и да се не боји: **дръзди юноше не бои се** 309а, 316а, 316б, 317а-317б. У свим осталим случајевима, па чак и када је вокатив у питању (**ѣноше** 311б, 312а, 318а, 320а, 320б, 321б, или у графијској варијанти **ѣноше** 320а), то име остаје непромењено.

Према основним правописним појавама у препису Б могу се пратити већа или мања одступања од неког чвршћег система. Правопис овог преписа одликује се приличном неуједначеношћу и недоследношћу. Посматрају ли се крајеви слогова који се завршавају сугласником, видеће се да су они обележени не само на један, него на три начина. Пада у очи да се најчешће на таквим местима налази танко јер, а потом нешто мање дебело јер. Поред ова два знака јавља се повремено и пајерак. Скоро да нема правила када се који од ова три знака пише. Немајући изграђен чврст и уједначен однос према овој правописној појави, писар је скоро слободно и према тренутном нахођењу бирао један од три знака који сасвим равноправно учествују у означавању исте појаве. Тако се могу наћи исте речи и облици који су писани на различите начине: **азъ** 309а, 310б, 318а (2х), 318б, 320а, 320б (2х), 321а (3х), 321б (2х), 322б (3х), 323а, 324а, 325а, 326а, 326б, 330а : **азъ** 318б, 322а, као и **аз** 322а, 325а. **веспльтньихъ** 319б : **веспльтньихъ** 315б. **валъ** 323б : **валъ** 309б, 325а, 325б, 326б. **великъ** 315б : **великъ** 322а, 324б, 330а. **время** 314а, 329б : **времень** 313б; **въ** 308б (3х), 315а (2х), 316а (4х), 317б (2х), 318б (2х), 319а, 321а (2х), 321б (2х), 323а, 323б (4х), 324а, 325а (3х), 326а, 326б (2х), 327а (2х), 327б (2х), 328а, 330а (3х), 330б (2х) : **въ** 309а, 309б, 311а, 311б (2х), 312б, 314б (2х), 316б, 317а, 318а (2х), 319а, 320а, 320б, 321а, 322б, 323а, 323б (2х), 324а, 325а, 325б (4х), 326а (3х), 328а (5х), 329б, 330б; **вѣсакъ** 315б, **вѣсе** 326а, **вѣсѣхъ** 314а : **вѣсѣль** 312б : **вѣса** 312б, 314а, 317б (2х), 318а, 320б, 322б, 325б, 326а, 326б, 327а, 327б, 329а, **вѣсакъ** 319б, **вѣсакъ** 325а (2х), 327б, **вѣсакъ** 319б, **вѣсакъ** 319б, **вѣсакъ** 326а, **вѣсакъ** 327б, 328а, **вѣсакъ** 310а, 311а, 327б, 328б, 329б, **вѣсе** 311а (4х), 315а, 319б, 320а (4х), 321б, 324а, 326а, 326б, 327а, 327б (4х), 328б, 330а, **вѣсемъ** 327б, **вѣсеми** 315б, **вѣсѣль** 326б, 327б, **вѣсѣ** 323а, **вѣсѣль** 321а, **вѣсѣль** 319б, **вѣси** 316а (2х), 320б, 323б, 329а (3х), 329б, 330б, **вѣсоу** 318б, 329а,

в'сь 311б (мада и као *вса* 309а, 316б, 321а, 323б, *всакъ* 320а, *всакого* 325а, 326а, *всакъ* 319б, *всакые* 328а, *все* 315б (2х), 319б, 320а, 327а, 327б (2х), *всего* 313а, 328а, *всех*[ь] 317б, *всѣмь* 329а, *всѣх*[ь] 315б; *выш'ным*[ь] 319а : *вышнее* 326б, 330б, *вышних*[ь] 320а; *вѣмь* 309б, 322б : *вѣм'* 330а; *вѣч'наа* 314а, *вѣч'нь* 320а : *вѣчнь* 319б; *гад'* 319б : *гад'* 327б; *западъ* 313б : *запад'* 313б, *запад'наа* 314б, *запад'ными* 313б, 314а, *запад'ными* 314б, *запад'ных*[ь] 313б; *изъ* 309а : *из'* 316а, 316б, 322а; *имь* 320б : *имь* 318а, 319б, 321а (2х); *къ* 309а (2х), 309б, 310б (2х), 311б, 312а, 313а (2х), 314а, 315б (2х), 316а, 316б (3х), 317б (2х), 318б, 319а, 320а, 321б, 322а (2х), 322б, 323б, 326б, 329а; *къ* 309б, 318а, 319б, 327а : *к'* 329б, 330а; *ледъ* 322б : *ледь* 312а; *моемь* 316б : *моемь* 308б (2х), 323б; *моимь* 317б (2х), *мвимь* 318а : *моимь* 309а, 320б; *нимь* 327а : *нимь* 309а, 310б; *проклетъ* 326а : *проклет'* 326а (2х); *своимь* 309а, 309б, 314б, 315б, 321б : *своимь* 330б; *съ* 309а, 313а (2х), 321а, 326а, 326б, 330б : *съ* 310б, 313а, 316б, 317а (2х), 327а, 330а; *свълече* 317а : *свълечи* 317а; *свъръшен'наа* 318а : *свъръшает*[ь] 314б; *свъѣцаше* 329а : *свъѣцаша* 310б; *свъгледах*[ь] 317а : *свъгледае* 326а, *свъгледаютъ* 320а, *свъгледахъ* 322б; *съниде* 329а : *съниде* 327а; *съниды* 320а : *съниды* 319а; *сътворить* 321а : *сътворит'* 328а; *сът'ворити* 318б (2х), 320а, 321б : *сътворити* 320а; *сът'воривь* 320а, *сът'ворих*[ь] 318а, *сът'воры* 314а, 328б : *сътвориш(е)* 309б, *сът'воръ* 321а, *сът'ворет(ь)* 309а, 311б, *сът'вори* 324б, 327а, 327б (2х), 329а, *сът'ворі* 328б, *сът'вориль* 324б, *сът'воримь* 326б, *сът'ворите* 326б, *сът'воры* 329б, *сът'ворых*[ь] 319б, 320б, *сът'ворых*[ь] 319б; *тварь* 318б (2х), 325б, 327а, 329а, 329б : *твар'ного* 329а : *т'варь* 323б; *тѣмь* 325а : *тѣм'* 311б; *шестокрыльць* 315б : *шестокрыл'ци* 316б.

Код обележавања волканог *л* и вокалног *р* такође преовлађује неуједначено стање. Према пракси других рукописа, у којима се равноправно јављају танко и дебело јер, често на таквим местима стоји овај други знак. Овде се, опет, као резултат писаревог нахођења, уз вокално *л* и вокално *р* најчешће појављује танко јер, ретко дебело јер и сасвим усамљено пајерак: *весплътних*[ь] 319б, *весплът'них*[ь] 315б, *вльстеци се* 317а, *вльстецих*[ь] се 315а, *земльнаго* 310а, 322а, 327а, *земльный* 310а, *земль'ное* 330а, *кльноу се* 325а, *мльчаніа* 324б, *наплъняють* 323а, *прѣмлькоше* 318а, *оудльженію* 313а; *врѣху* 319а, *врѣхъ* 319б, *вѣтрн'ные* 323а, *дръздаи* 309а, 316а, 316б, 317а, *жрьтвѣ* 328а, *искрънемъ* 325б, *испръва* 318а, *мръзгыть*

328б, накрьмиты 312б, wt[ь]врьгоше 321а, wt[ь]врьзаеть 325б, wt[ь]врьзых[ь] 318б, wt[ь]врьста 313б, wt[ь]врьсть 323а, потрьпѣхъ 322б, прьвѣе 321б, прьвое 309б, 323а, прьвыми 313б, прѣтрыгнет се 319б, прѣтрыпѣть 311б, прьсеи 323а, рците 326а, скрьвы 330а, съдрыгнутъ 322б, съвршаеть[ь] 314б, съвршеннаа 318а, съмрьть 322а, 329б, съмрьтнь 310б, твьдо 319а, твьды 319а, твьдъ 319б, трьпѣте 325б, трьсть 317б (2х), 319б, оутвьди с(е) 319а, оутвьдых[ь] 319а, четвьртеми 313б, четвьртое 312б, четвьртыми 313б, чрьно 319а.

Удвојени сугласници најчешће се означавају тако што је између њих пајерак (безьдиным[ь] 319а, вѣтрынныє 323а, непрѣстаннымъ 311а, 315а, 322а, нетлѣннѣ 330а, прѣвышшии 319а), док су само усамљени остали без икаквог раздвајања (безаконныи 330а, прѣмѣнна 324а).

Несразмерно су ређи случајеви неписања танког или дебелог јера, као и пајерка на крају речи. Такво необележавање скоро да се уобичајило код повратних глагола. По свему судећи, овакви глаголи сматрани су неодвојивим од повратне заменице, али је, с друге стране, необично то што није обележаван спој два сугласника. Следећи примери указују на такву правописну појаву: боит се 323б, вес(е)лит се 315б, възносет се 322б, възвратит се 324а, възвоах се 316б, изьвличит се 326а, истьцают се 323а, насладих се 315а, насытит се 328б, гавет се 321б, плаках се 323б, покарают се 320б, поклонет се 321а, поклоних се 309а, поклоних се 317а, поклоних се 318а, помолит се 310б, почтѣт се 329б, потребыт се 320а, потребыт се 320б, прѣмѣнают се 314б, прѣтрыгнет се 319б, прикѣпет се 329б, прикѣпит се 330а, причитают се 314б, рьдив се 323б, скончает се 329б, споуцают се 322б, съгрозит се 321а, съхранит се 330а, съкроушит се 321а, хвалет се 312а, wskop(ь)в'лах се 308б. Тек у неколико случајева код повратних глагола исписан је пајерак на очекиваном месту: вьсклонивъ се 319а, кон'чаютъ се 313б, рьдилъ се 323б, скон'чаетъ се 330а, оубоахъ се 316а. Још само у ређим случајевима споменута три знака не обележавају завршетке појединих предлога или једносложних речи. Приметно је да се после оваких речи јављају сугласнички почеци неких других речи, те их у таквом споју и наводимо: аз же 322а, 325а (мада и азъ же 318б, 322а), из роуки 317б, из него 318б, ис тевѣ 318б, к тевѣ 309а, 320б, к томѣ 316б, 329б, с тѣма 316б.

сником у скоро у свим случајевима (њих 73), осим једног, исписани знаком **оу**.

Коришћење знака јат доноси својеврсну слику неуједначености. У највећој мери оно је исписано на правим местима, али од укупно 474 случајева његове појаве постоје места где је дошло до замене словом **е**. Ово је иначе уобичајена појава у српскословенским рукописима, што су потврдили бројни примери. У препису Б налази се прегршт таквих замена: **идеуоу** 316а, **лѣте** 324а, **на рекахъ** 315б, **на рекахъ** 319а, **поживете** 323б, **потревити** 326а, **потребыт се** 320а, 320б, **прострехъ** 319а, **реки** 311а, **северъ** 311б, **секѡхъ** 319б, **требуоу** 328а, **творецѣимъ** 312а. Док су наведени случајеви остали без напоредних речи у којима је јат остало, дотле је низ других примера који имају одговарајућу паралелу са супротним дешавањем: **врѣме** 322б, 328б : **време** 308б, 326б; **врѣмена** 314б, 317б, 328б, 329б : **времена** 329б; **врѣменѡмъ** 313а, **врѣмены** 315б : **временъ** 314а, 329б, **временъномъ** 313б, **временымъ** 313б; **врѣтила** 317б : **вретиль** 317б, 318а, **вретилѡвы** 317б; **всѣмъ** 329а, **всѣмъ** 312б, **всѣмъ** 319б, **всѣмъ** 321а : **всѣмъ** 326б, 327б, **всѣми** 315б, **всѣмъ** 324а, **всѣмъ** 327б; **всѣхъ** 315б, 325б, **всѣхъ** 314а : **всѣхъ** 317б; **вѣкъ** 325а, 329а, 329б (3х), 330а, **вѣка** 320б, **вѣкы** 316б, 317б, 324б, 326а, 328а (2х), 330б (2х), **вѣце** 328а, 329б : **вѣце** 327б; **дрѣво** 311а (4х) : **дрѣво** 311а; **колѣсныца** 312б, **колѣсныцѣ** 314а, **колѣсныцею** 313а, **колѣсныци** 313а : **колесныца** 314б, **колесницѣ** 313а, **колесницѡу** 314б; **лѣпо** 319а : **лѣпше** 323б; **лѣтаахъ** 310а : **летеце** 313а, 314б; **мнѣ** 309а, 309б, 311б, 312а, 316а, 316б (3х), 317б, 320а, **мнѣ** 318а, 320б, 322б : **мне** 327а; **посрѣдѣ** 316а : **посреде** 311а; **приведѣ** 327а : **приведе** 317б, 327б; **пѣнѣ** 315б, **пѣнѣ** 315б, **пѣнѣмъ** 311б : **пенѣ** 309а; **снѣжънаа** 310а, 322б : **снегъ** 322б; **сѡвлѣкоше** 312б : **сѡвлѣци** 317а, **сѡвлече** 317а; **трьпѣны** 325а : **трьпенѣ** 328а; **ч(ѡ)ст(ѡ)нѣи** 324б (2х) : **ч(ѡ)ст(ѡ)неи** 324б.

На слично стање налази се и код знака јери. Међу 497 његових јављања извесни од њих имају одговарајућу паралелу у истим речима у којима је дошло до замене овог знака словом **и**: **аг(ѡ)г(ѣ)лы** 310а (сви наредни примери ове речи налазе се у номинативу множине), 310б, 311а, 312а, 313а, 314а, 315а (3х), 315б (4х), 321б, 322б, 326б, 330б : **аг(ѡ)г(ѣ)ли** 310а (ном. мн.); **блыжнѣмъ** 324а : **блыжники** 329а; **великы** 319б, 322а, 329б, **великыѣ** 313а, **великыи** 318б, 323а, 313а, **великыихъ** 315а : **велики** 330а; **видымъ** 318б, **видыте** 326а:

видимо 318б, видитъ 326а; въздвиг^нста 312б : въздви^гности 311б; в^седыхан^но 311а : ди^ханіємъ 323а; г(оспод^ѣ)вы 314а, 316а, 323б, 329а : г(оспод^ѣ)ви 318а; г(о)с(подъ)нымъ 316а, 316б : г(о)с(подъ)нимъ 309б, 315б, 316б, 326б, 317а, 329а; д(ь)ны 329б : д(ь)ни 311б, 313б, 313б, 318а, 318а, 321б, 321б, 325а, 327а, 329б; езд^ытъ 318б : езд^{ит}ь 312б; кныга^х[ь] 320а, 326а, кныгъ 318а, кныгы 320а, 326б : книгъ 317б, книги 308б, 317б (2х), 320б, 321б; колесныца 314б, колѣсныца 312б, колѣсныцѣ 314а, колѣсныцею 313а, колѣсныци 313а : колесницѣ 313а, колесницю 314б; мѣрыло 325а : мѣрилех^х[ь] 326а; петымы 313б : петыми 313б; погыбнетъ 321а, 330а (2х), погыбнѣтъ 329б : погивн^отъ 309б; поставы 329а (2х) : постави 318а, 322б, 330б; потревыт 320а, 320б : потребити 326а; прѣвесы 323а : прѣвеси 323а; прьвыими 313б : прьвѣе 321б; рады 326б, 329б : ради 324б (2х), радї 310б, 325б; раз^лычїа 315а : различїа 317а; рызою 324а : ризою 311б, ризы 317а, ризъ 317а; слав^ныи 317а, 317б, 324б, слав^ных^х[ь] 315а, слав^ных^х[ь] 316б, 317а : слав^нїи 316а; станы 316б : стани 317б; своимы 312а : своими 310а, 317а; сът^воры 329б, сът^ворых^х[ь] 319б, сът^ворых^х[ь] 319б, 320б : сътворити 320а, сътворит^ь 328а, сътвориш(е) 309б, сътворетъ 311б, сътворет(ь) 309а, сът^вори 324б, 327а, сът^вори 327б (2х), 329а, сът^ворї 328б, сът^вориль 324б, сът^воримъ 326б, сът^ворите 326б; трып^ѣны 325а : трып^ѣнїи 328а; оуж^ныци 323а : оуж^никы 310б; ходытъ 314б : ходитъ 312б, 314б, 324а; хранил^ныце 325а, хранил^ныць 317б : хранил^нницѣ 310а; вбидимомѣ 324а : вбидымимъ 311б, вбидими 321а; вт[ь]стѣпы 330б : вт[ь]сто^пи 316б. Необичан је случај са речју ривы 319б, за коју би се у наведеном облику очекивало да има два јери, што се није остварило, јер је у првом слогу дошло до његовог преласка у *и*.

У означавању прејотованих вокала остварена је само делимична доследност. Кроз препис се преплићу примери двојаког приступа. То се најочигледније запажа код истих речи, које се једном приликом јављају са прејотацијом, а другом без ње. На-спрам стотинак случајева писања прејотованог *а* стоји седамдесетак речи у којима би се очекивало да тај знак постоји, међутим, уместо њега наилазимо на обично *а*. Неке речи чак се чешће у тим приликама исписују без прејотације него са њом: *моа* 325а : *моа* 309б (2х), 316б, 320а, 322а (2х), 322б, 323б (2х), 324а, 325а, 326а, 326б (3х), 328а, 329а, 330а; *стоати* 317б : *стоанїе* 316а; *вдѣати*

311б, 324а : *вдѣланіе* 309а, 310а, *вдѣлати* 312б. Нарочито се то читује код спојева десетеричног *и* које долази испред *а*, при чему је само једанпут исписана прејотација (*вблїа* 309а), док су сви остали случајеви остали необележени: *в(о)жїа* 326б, *видѣнїа* 311а, *вѣздаанїа* 325б, *житїа* 317б, *знаменїа* 318а, *измѣненїа* 318а, *имѣнїа* 312а, 324б, *исцѣленїа* 328а, *каменїа* 319б (2х), *мльчанїа* 324б, *невытїа* 318а, *основанїа* 326а, *прѣхожденїа* 310а, *пѣнїа* 315б, *различїа* 315а, *различїа* 317а, *роукописанїа* 320б, 321б, 326а, *скотїамь* 327б, *оученїа* 315б, *оуставленїа* 318а, *хожденїа* 312б, *чаанїа* 330а, *чародѣанїа* 312а, *шѣствїа* 310а, 312б (2х), 314а, 317б, 318а, *шванїа* 312а, *основанїа* 318б, *основаанїа* 319а.

Двојакост је присутна и код обележавања прејотованог *е*. Она се посебно показала на почецима речи. Осим малобројних случајева у којима је у овом положају исписана само реч *јест* са прејотацијом, други примери показују да се у истим приликама ова појава није бележила: *ѣсть* 325а, 325б; *ѣс(ть)* 312б, 314б, 324б (2х), 326а, 326а : *есть* 325б, 310б; *ес(ть)* 311б (2х), 312а, 320а (2х), 321б, 322а (3х), 324а (2х), 324б (2х), 327б. Још је дужи низ речи које на свом почетку имају само *е* без ознаке за прејотацију: *е* 319а, 321б, 324а, 325б, 328б, *едино* 319а, 327б; *егда* 308б, 309б, 311а, 313а, 313б, 314б, 320а, 327а, 328б (4х), 329б; *его* 309б, 316а (2х), 316б, 317а (4х), 318а, 321а, 324а, 328а, 328б, 329а (2х), 330а, 330б (2х); *егоже* 328а; *единого* 316б (2х), 317б, 322а, 327б; *единомъ* 311б, 315б; *единомь* 319а; *единовласты* 320б; *единовластїю* 320б; *единь* 308б, 317а, 318б, 327б, 329б; *единьствїе* 321а; *еже* 311б, 322б, 325б; *ежа* 325а; *ездить* 318б; *ездить* 312б; *езыка* 324б; *елешм[ь]* 317а; *елика* 320а (2х); *еликаа* 309а, 320а (2х), 320б (2х); *елико* 309б, 318а, 321б, 322а (2х); *еликож(е)* 318а; *емоу* 322а, 328а; *емъ* 316а, 317б, 322б, 325а, 326а, 329б; *емоуж(е)* 324а; *есмы* 321б; *етера* 319а; *ею* 308б (2х), 309а (3х), 312б (4х), 314а (3х), 314б (3х), 316б, 327а.

Сасвим је обрнуто стање код обележавања меких сугласника *н* и *л*. Они су много више означавани прејотованим *е* (*блнжнїемъ* 324а; *вышнїе* 326б, 330б; *вннїгда* 316б, 330а; *занїе* 314б, 316б, 320б, 322а, 322б, 325б, 328б; *занїеже* 326а; *измѣненїа* 318а; *искрнїемъ* 325б; *искрнїемъ* 325б; *нїего* 318б, 325а, 316б, 319а; *нїемоу* 318б; *нїемъ* 311а, 312б, *нїем[ь]* 318б; *нїемъже* 324а; *разчннїенїе* 314а; *расчннїенїе* 314а, 314б; *волнїю* 310б; *вѣсколѣвнїеть* 323а; *г(лаго)лнїе* 317б; *г(лаго)лнїи*

326а; г(лаго)лѣт(ь) 324а; зѣмле 319б, 321б, 330б; исцѣленіа 328а; погоубленіе 328б, 330а; поставлен'нымь 313а; оумаленію 313а; оуставленіа 318а; хранителѣи 322б; тавленіе 308б) и тек у усамљеним случајевима остајали без тих обележја: пож'нетъ 324а; боле 310а; съставленіе 330а. Сасвим су ретки случајеви у којима се глас њ појављује у двојаком писању: г(осподь)не 324б : г(осподь)не 322а, 328б, г(о)с(подь)не 316б; ѿг'на 319б : ѿг'наго 322б.

Једначења сугласника по звучности спроведена су делимично. Док се на појединим местима усклађује додир звучних и беззвучних сугласника њиховим једначењем (бесконьчныи 325а, 329б; бесплътныхъ] 315б, 319б; расчынненіе 314а, 314б), у другим случајевима тај процес није означавао: без'кон'ч'ныи 318а-318б; без'кон'чныи 330а; без'плод'наа 311а; без'приклад'но 322а; низ'пѣстытъ 330а; раз'чинненіе 314а; раз'чтохъ] 324а.

Одређени придевски вид пропраћен је углавном спојевима знакова јери и осмеричног *и*. Врло ретко појављује се десетерично *и* испред његовог осмеричног парњака (выв'шійхъ] 330а, живѣцъ ѿихъ] 319б, могоуцїи 325б, прѣвыш'шїи 319а, слав'нїи 316а, свѣцїи 313а, т'ворецїимъ 312а), или се удваја слово *а* (без'бож'наа 312а, без'плод'наа 311а, вл(а)гаа 317а, в(лаго)с(ло)вен'наа 323б, великаа 313б, 324б, волнаа 319а, в'сакаа 319б, вѣч'наа 314а, голот'наа 310а, 322б, еликаа 309а, 320а (2х), 320б (2х), запад'наа 314б, користвѣмаа 324а, лѣт'наа 314б, многаа 324б, 328а, носеццаа 318б, шблач'наа 322б, правед'наа 324а, промѣтаемаа 324а, поустош'наа 321а, сл(ь)н(ь)ч(ь)наа 317а, снѣж'наа 310а, 322б, стоецаа 318а, свѣршен'наа 318а, ходеццаа 318а) и *е* (альчющее 312б, вышнее 326б, вышнее 330б, мироуцющее 326а, парещее 327б, своее 317б, своее 327а, своее 329б, стоещее 330б, соуцее 327б). Неизбежна колебања приметна су и у овом подручју. Уколико је било потребе да се у одређеним случајевима ова граматичка категорија обележи, није се настојало да се она спроведе у потпуности. Пошто постоје примери као што су ⟨а⟩сп[и]дыи великыи 323а, камыкъ великыи 318б, или свѣта великаго 317а, чюд[ь] великыихъ] 315а, онда је сасвим очекивано да се одређени вид означи и у сличним другим приликама (ѿгнь великы 319б, знои великы, 322а, соуд[ь] великы, 329б, као и: свѣта великаго 319б, зноа великаго 322б, соуда великаго 326а, соуда великаг(о) 325б, с(ѣ)д(а) великаг(о) 327б) што није учињено.

Са свим овде изнетим неуједначеностима делује неочекивано да не постоје вокализације полугласника, које су иначе присутне у бројним другим рукописима како из времена из ког потиче препис апокрифа о Еноху, тако и из ранијих векова. Такође нема случајева који би показали прелаз *v* у *y*, што говори о јечем везивању за норму српскословенског као књижевног језика.

Према свему реченом може се закључити да у препису Б постоје велика ортографска колебања и превирања, која указују на губљење чвршћег система писања, насталог можда већ у самом предлошку, или неком још ранијем периоду. Као да се не назиру настојања самог преписивача, чији нам је труд остао сачуван у овом рукопису, да допринесе већем уједначавању евентуално затеченог разноликог правописног стања. Ипак, овај српски препис апокрифа о Еноху данас је једини сачувани и стога његово издање има своје место у даљим проучавањима и других словенских преписа. У додатку доноси се текст апокрифа о Еноху према препису Народне библиотеке у Бечу, под сигнатуром Slave 125.

НАПОМЕНЕ

¹О овом апокрифу постоји врло богата литература која због свог значаја заслужује да се овде наведе: R. Laurence, *The book of Enoch*, Oxford 1838; A. Dillman, *Das Buch Henoch, übersetzt und erklärt*, Leipzig 1853; А. Смирновъ, Книга Еноха (*изслѣдование, русскій переводъ и обясненіе*), Казань, 1888; J. Flemming, L. Rademacher, *Das Buch Henoch*, Die grichischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte, Band V, Leipzig 1891; L. Goldschmidt, *Das Buch Henoch und Aethiopischem in die ursprüngliche hebräische Abfassungssprache zurückgesetzt*, Berlin 1892; R. H. Charles, *The Book of Enoch*. Translated from Professor Dillmanns–Ethiopic Text emended and revised, Oxford 1893; *The Book of The Secrets of Henoch*. Translated from The Slavonic, Oxford 1896; М. И. Соколовъ, *Книга Еноха праведнаго*, Чтения в Обществе истории и древностей российских, IV, Москва 1899; J. Flemming, *Das Buch*

Henoch: äthiopischer Text, Texte und Untersuchungen, XXII, 1, (N. F., VII, 1), Leipzig 1902; R. H. Charles, *The Ethiopic Version of the Book of Enoch*, Oxford 1906; M. Förster, *Adams Erschaffung und Namengebung. Ein lateinisches Fragment des s.g. slawischen Henoch*, Archiv für Religionswissenschaft, Leipzig 1908, 477-529; N. Forbes, R. H. Charles, *Enoch, Or the Book of the Secrets of Enoch*, in: *The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*. Edited R. H. Charles. Volume II, Pseudepigrapha, Oxford, At the Clarendon Press, 1913, 425-469; R. H. Charles, *I Enoch*, in: *The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*. Edited R. H. Charles. Volume II, Pseudepigrapha, Oxford, At the Clarendon Press, 1913, 163-281; N. Schmidt, *The two Recensions of Slavonic Enoch*, Journal of the American Oriental Society, 41, Ann Arbor 1921, 307-312; H. Odeberg, *Enoch, or the Hebrew Book of Enoch*, Cambridge 1928; C. Bonner, *The Last Chapters of Enoch in Greek (Studies and Documents, VIII)*, London 1937; *Introduction to the Enochian system. By Fratres ad Majorem Adonai Gloriam. In Israel Regardie. The Golden Dawn*, IV volumes, 1937-1940; E. Sjöberg, *Der Menschensohn im äthiopischen Henochbuch*, Lundt 1946; A. Rubinstein, *Observations on the Sl. Book of Enoch*, Journal of Jewish Studies, 13, Oxford 1962, 1-4; O. Amsler, *Die Entrückungen von Henoch und Elias im Lichte der Heiligen Schrift, der neutestamentlichen Apokryphen sowie der lateinischen und griechischen Väter*, Otto Amsler, 1963; *The Secrets of Henoch. The Lost Books of the Bible*. Cleveland 1963; Н. А. Мещерский, *Следы памятников Кумрана в старославянской и древнерусской литературе. (К изучению славянских версий книги Еноха)*. Труды Отдела древнерусской литературы, 19, Ленинград 1963, 130-147; *К истории текста славянской книги Еноха. Следы памятников Кумрана в византийской и старославянской литературе*, Византийский временник, 24, Ленинград 1964, 91-108; J. T. Milik, *The Books of Enoch. Aramaic Fragments from Qumran Cave 4*, Oxford 1976; M. Knibb, *Ethiopic Book of Enoch. A new edition in the Light of the Aramaic Dead Sea Fragments*. Oxford 1979; J. B. Bauer, *Clavis Apocryphorum Supplementum. Complectens voces versionis Germanicae Libri Henoch Slavici, Libri Jubilaeorum, Odarum Salomonis*, Grazer Theologische Studien, 4, Graz 1980, 121-170; F. I. Andersen, *Slavonic Apocalypse of Enoch (Late First Century A. D.)*

with Appendix; 2. *Enoch in Merilo Pravednoe*. In: *The Old Testament Pseudepigrapha*, Vol. 1, Apocalyptic Literature and Testaments, Edited by James H. Charlesworth, Duke University, Doubleday & Company, Inc., Garden City, New York 1983, 91-222; G. James, *The Enochian Evocation of dr John Dee*, New Jersey 1984; M. Black, *The Book of Enoch or I Enoch*, A New English Edition, *Studia in Veteris Testamenti Pseudepigrapha*, 7, E. J. Brill, Leiden 1985; О. В. Творогов, *Апокриф о Енохе*, Словарь книжников и книжности Древней Руси, вып. I, АН СССР, Институт Русской литературы (Пушкинские дом), „Наука“, Ленинград 1987, 40-41; M. Delcor, *La naissance merveilleuse de Melchisedeq d'après l'Enoch slave*, *Kecharitonene, Melanges R. Laurentin*, 217-229, Paris 1990; C. Böttrich, *Adam als Mikrokosmos. Eine Untersuchung zum slavischen Henochbuch*, Frankfurt am Main 1994; *Das slavische Henochbuch*, *Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit*, V, 7, Gütersloh 1995, 781-1040; *Astrologie in der Henochtradition*, *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft*, 88, Berlin 1997, 222-245; A. M. Denis, *Le Livre des Secrets d'Hénoch (Hénoch slave)*. In: *Introduction à la littérature religieuse judéo-hellénistique*, Tome I, *Pseudépigraphes de l'Ancien Testament*, Brepols, Turnhout 2000, 145-169.

²Према преводу Комисије Светог Архијерејског синода Српске православне цркве.

³А. И. Яцимирскій, *Библиографическій обзор апокрифовъ въ южнославянској и русској письменности*, (Списки памятниковъ), Выпускъ I. Апокрифы ветхозавѣтные, Петроградъ 1921, 81-88; A. M. Denis, *Le Livre des Secrets d'Hénoch (Hénoch slave)*, 152-154.

⁴Љ. Стојановић, *Каталог Народне библиотеке у Београду*, IV, Рукописи и старе штампане књиге, Београд 1903, 229.

⁵М. И. Соколовъ, *Славянская книга Еноха праведнаго*. Тексты, латинскій переводъ и изслѣдованіе. Посмертный трудъ автора приготвили къ изданію М. Сперанскій. Матеріалы и замѣтки по старинной славянској литературѣ, Выпускъ третій, VII, Москва 1910, 1-80.

⁶Ch. Böttrich, *Weltweisheit, Menschenethik, Urkult: Studien zum slavischen Henochbuch*, Tübingen 1992.

⁷G. Birkfellner, *Glagolitische und kyrillische Handschriften in*

Österreich, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung, XXIII, Wien 1975, 220.

⁸Љ. Стојановић, *Каталог Народне библиотеке*, 209.

⁹S. Novaković, *Apokrif o Enohu*, Starine JAZU, XVI, Zagreb 1884, 68-81.

¹⁰А. И. Яцимирскій, н. д., 88.

¹¹Љ. Стојановић, *Каталог рукописа и старих штампаних књига. Збирка Српске краљевске академије*, Београд 1901, 185.

¹²*Из старе српске књижевности*. Превео и саставио Миливоје М. Башић, Друго, поправљено и допуњено издање, Геца Кон, Београд 1922, 69-71.

¹³Д. Сп. Радојић, *Енохова књига тајни*, Енциклопедија Југославије, 3, Загреб 1958, 253.

¹⁴В. Мартиновић, *Три апокрифна виђења*, [Књига светих тајни Енохових; Откривење Варухово; Виђење светог пророка Исаије], Источник, III, 11/12, Београд 1994, 23-54.

¹⁵А. Милтенова, *Книга за Енох*, Старобългарска литература. Енциклопедичен речник, „Петър Берон“, Софија 1992, 228; *Книга на Енох. Етиопска и славянска версија*. Предговор, съставителство, превод от старобългарски Боряна Владимирова, превод от немски Петър Миланов, „Силует“, Софија 1994; *Книга Еноха*, Пер. протоиерея Александра Смирнова, „Азбука“, Санкт-Петербург 2000.

¹⁶N. Bonwetsch, *Das slavische Henochbuch*, Berlin 1896.

¹⁷G. N. Bonwetsch, *Die Bücher der Geheimnisse Henochs. Das sogenannte slavische Henochbuch*, Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur, 44, 2, Leipzig 1922.

¹⁸A. Vaillant, *Le livre des secrets d'Enoch (Texte slave et traduction française)*, Textes publiés par l'Institut d'Études slaves, 4, Paris 1952, 1976.

¹⁹F. Repp, *Textkritische Untersuchungen zum Henoch-Apokryph des cod. slav. 125 der Österreichischen Nationalbibliothek*, Wiener slavische Jahrbuch, 10, Wien 1963,

[308б] Я се книги тайны в(о)жїе гавленїе¹ енохъвы:—

Въ време вно егда испльни ми с(е) ꙗ· ꙗ· и ꙗ· лѣт⁴. м(ѣ)с(е)ца вѣторого въ нарочиты д(ь)нь· прѣбывах[ь]² въ домѣ моемъ единь вскор(ь)вѣлахъ се³ плача вчима моима· и почивахъ на вдрѣ моемъ спе и гависта ми се два моужа⁴ прѣвелика зѣло· такою же николиже не видѣх[ь] на земли· лице ею, тако сл(ь)н(ь)це свѣте се вчї ею, || [309а] тако свѣщи горещи· изъ оустъ ею вгнь исходи· вдрѣанїе ею и⁵ пенїе различно· а роуцѣ ею тако крылѣ златѣ⁶ оу главы вдра моего· и възваста ме именемъ моимъ· азъ възвѣноу⁷ в[ь] вт[ь] с(ь)на своего· и оу гадрих[ь] вѣставъ поклонихъ се има· и вблїа с(е)⁷ лице мое вт[ь] страх[а]· и рекоста къ мнѣ мѣжа дръзан юноше⁸ не вои се· г(оспод)ь прѣвѣчныи посла ны к тебѣ· се ты д(ь)н(ь)сь възходиши съ нами⁹ на н(е)в(е)са· г(лаго)ли ты с(ы)н(ь)м(ь) своим[ь] домочедѣцем[ь]¹⁰ своимъ· вса еликаа сътворет(ь) въ домѣ твоємъ· и никѣтоже тебѣ да не ищеть· дондеже възвратит(ь) те г(оспод)ь къ нимъ· и послѣшах[ь] низыидох[ь]¹¹ възвах[ь] сын(ы) свое мефосаилъма и регима || [309б] и повѣдах[ь] има елико¹² г(лаго)ласта къ мнѣ моужа· и се чедѣ мои не вѣмъ камо гредѣ· или что ме срещеть· и н(ы)нѣ чедѣ моѣ не вт[ь]стѣпайте вт[ь] в(о)г(а)· прѣдѣ⁴ лицемъ г(о)с(под)ьнимъ ходите· и соудѣвы его храните· и не поклоните се в(о)г(ь)м(ь) поустошнѣим[ь]· в(о)гом(ь) иже не сътвориш(е) ни н(е)ба¹³ ни землю· ти погивноутъ и¹⁴ оувѣрете ср[ь]д[ь]це ваше въ страх[ь] в(о)жїи· и н(ы)нѣ чедѣ моѣ никтоже мене не възыскаи· дондеже възвратитѣ⁴ ме г(оспод)ь къ вамъ:— :— :—

Въсхожденїе енохъво на ·а·¹⁵ н(е)во:—

И вьсть егда гла(гол)ах[ь] с(ы)номъ своимъ и възваста ме мѣжа, и възваста ме на крылѣ свои· и възнесоста ме на прѣвое н(е)во· и постависта ме тамо· и приведоста ме прѣдѣ⁴ лице || [310а] мое¹⁶ старѣишины вл[а]д[ь]к[ь] звѣзд[ь]ных[ь] чиновъ· и показаше ми шьствїа их[ь]· и прѣхожденїа их[ь] вт[ь] года до года· и показаше ми ·ѣ· аг(ь)г(е)ль· и показаше ми тѣ море прѣвелико боле мораземльнаго· и аг(ь)г(е)лылѣтаахъ крылы своими· показаше¹⁷ ми хранилѣницѣ вблак(а) вт[ь]ноуд[оу]же¹⁸ възходеть и исходеть· и показаше ми скровица снѣжѣнаа и голотѣнаа· и аг(ь)г(е)лы грозѣные хранещих[ь] скровица· и показаше ми скровица а росы· тако масть маслынѣнѣ· и аг(ь)г(е)ли хранеще скровица ихъ· и вдрѣанїе ихъ тако вѣсакъ цвѣтъ, земльныи:—

Въсхожденіе в^нторое еиухв(о):—¹⁹

И постависта²⁰ ме моужа и възнесоста²¹ на в^нторое н(е)во· и показа|ста [310б] ми тоу оужники съблюдемы соуда без^нмѣр^нна· и видѣхъ восоужден^нны плачуща·²² и г(лаго)лахъ(ь) моужеме соущема²³ съ мною· что радї сїи моучими соут(ь)· и рекоста ми мѣжа сїи wt[ь]стоуцнныци г(осподь)ни не послѣшающи гласа г(о)с(подь)на· нь своею волею съвѣща аша· и жал^н ми выс(ть) ихъ[ь]²⁴ зѣло· и поклонише ми се аг(ь)г(е)лы и рекоше ми· моужѣ в(о)жїи да вы ти помолиш^н се о нас(ь) къ в(ог)ѣ· и wt[ь]вѣщахъ[ь] къ нимъ кто есмь азъ ч(ловѣ)къ смрът^ннь и да помолю се²⁵ о аг(ь)г(е)лехъ· кто же вѣсть камо идѣ или что срещет^н ме, или помолит се:—

Въсхожденіе, на ·Г· н(е)во:—

И постависта ме wt[ь] тѣд(ѣ) мѣжа и възнесоста ме на третїе || [311а] н(е)во· и посадиаста ме посреде поруды· и мѣсто несвѣдомо добротою видѣнїа· и в^нсе дрѣво бл(а)госвѣт^нно· и в^нсе плвд[ь] зрѣль в^нсе браш^нно пр(ы)с(ь)но кыпен· в^нсе дыхан^нно и четыри реки мимотекоуцїи тихымь, шьствїемь· и в^нсакъ рвд[ь] добрь· раждающїи на пищѣ· и древо жизннное на мѣсте томъ на нїем^н же почиваетъ г(осподь)²⁶ егда възходитъ въ рай· и дрѣво то нескажемо добротою бл(а)говон^нства· и дрѣво дрѣво възскрай маслыно точааше масло в^нсегда²⁷ плвда· и нѣс(ть) тоу дрѣва без^нплод^ннаа· и в^нсе дрѣво бл(а)г(о)с(ло)вен^нно· и аг(ь)г(е)лы хранеще· и по родѣ свѣт^нлыи зѣло· и непрѣстан^ннымь гл(а)свмъ || [311б] и бл(а)г(о)с(ло)выим(ь)²⁸ пѣнїемь слоужеть г(о)с(подь)ви по в^нсѣ²⁹ д(ь)ни· и рекухъ[ь] коль бл(а)го мѣсто се зѣло· и wt[ь]вѣщааста къ мнѣ мѣжа· мѣсто се еноше правед^нныквм[ь] зготовано ес(ть)· и еже³⁰ прѣтрьпѣть напасти въ животѣ своемь· и възловеть д(оу)ше ихъ[ь]· и wt[ь]вратеть вчи wt[ь] неправды· и сътвореть соуд[ь] правед^нныи· дати хлѣвъ алчущимъ[ь] и нагыє вѣдѣати и покрыти ризою· и въздвигоути пад^нша· и помощи вбидымимь· иже прѣд^н лицемь в(о)жїимь ходити³¹ томѣ единомѣ слоужити тѣм^н во ес(ть) оуготованое мѣсто сїе, въ наслѣдїе вѣчноє

и въз^ндвигоуста ме wt[ь] тѣдоу моужа· и възнесоста ме на северь н(е)в(е)са· и показаста ми мѣсто || [312а] тоу страшно зѣло· и³² в^нсека³³ мѣжа и моученїе на мѣсти³⁴ твм[ь] т^нма и мьгла· и нѣс(ть) тоу свѣта нь вгнь и пламень· и мракъ находитъ на мѣстѣ томъ стоудень, и ледь, и

тъмныици, и аг(ь)г(е)лы лютии напраснии носеще ороужіе и моучеще без⁴ м(и)л(о)сти. и рекѡх[ь] коль страшно мѣсто се сѣло. и ѡт[ь]вѣщаста къ мнѣ моужа, мѣсто сіе еноше, оуготовано ес(ть). неч(ь)стивыимъ т⁴вореціимъ безбож⁴наа на земли. иже дѣлають. чародѣаніа. и шбааніа. и хвалет се дѣлы своими, иже крадоуть д(о)уше чл(овѣ)че ѡтаи, иже рѣшетъ, иго везаще. иже богатеють изоѡвыдаю ѡт[ь] имѣніа чюждааго. иже мо҃гѡ |ще [312б] накрьмиты. гладѡм[ь] мореть алычющее. и мо҃гоуше ѡдѣати нагыи и сьвлѣкоше, иже не познаше твор⁴ца своего. нь поклонише се св҃г(о)м(ь) поустошнымъ симъ всѣмъ оуготовано юс(ть) мѣсто се въ достоаніе вѣчное:—

Въсхожденіе. на ·Ѧ· е н(е)бо енѡх[ово]:—³⁵

И въздвыг⁴нѡста ме ѡт[ь] то҃гд[оу] моужа и възнесоста ме. на четвъртое н(е)бо. и показаста ми в⁴са шьствіа и хожденіа, и всо҃у ло҃чю свѣта. и сл(ь)н(ь)ца и м(ѣ)с(е)ца. и разьмѣры их[ь] шьствіе ею. и видѣх[ь] шьствіа ею сед⁴мо҃го҃убнь. имать свѣтъ сл(ь)н(ь)це паче м(ѣ)с(е)ца. и кро҃г(ь) ею колѣсныца на нем⁴ же ездитъ каждо³⁶ ею. іако вѣтръ ходитъ. нѣс(ть) има покоа и ношь и д(ь)нь ходещіима. и въз⁴вращающіима се. || [313а] четырі ж(е) тые³⁷ звѣсды великые. сѡщій ѡ десно҃ю колѣсныци сл(ь)н(ь)ца. и четыри ѡ шо҃рею,³⁸ ходеще съ сл(ь)н(ь)цемъ в⁴сегда аг(ь)г(е)лы ходеще³⁹ прѣд⁴ колѣсныцею сл(ь)н(ь)ч(ь)ною д(о)усы летецѣ⁴⁰ ·Ѧ· а ·Ѧ· крылѣ коемо҃ждо аг(ь)г(е)лоу҃ иже мичет(ь) колесницѡ, носеще росѡ и знои егда повелитъ г(о)спод(ь). сннити на землю съ ло҃чями сл(ь)н(ь)ч(ь)ными. и несоста ме моужа къ вьстокѡ съ н(е)в(е)сѣ. и показаста⁴¹ ми врата имыже вьсходитъ сл(ь)н(ь)це. и поставлен⁴нымъ врѣменѡм[ь]. и по ѡвѣхожденіемъ м(ѣ)с(е)ца всего и по о҃маленію. къ о҃дльженію д(ь)невы и нощен. шесть врат(ь) великих(ь), ѡт[ь] враты⁴² и величье их[ь] раз⁴мѣрыих[ь], и не мо҃гѡх[ь] разьмѣти величьева их[ь]. || [313б] и тѣмы имыж(е) вьхвдыть⁴³ сл(ь)н(ь)це. и идетъ на запад⁴ прьвыими враты исходитъ д(ь)ни ·Ѧ· и ·Ѧ·⁴⁴ вторыми враты ·Ѧ·Ѧ· четвъртыми враты д(ь)неи ·Ѧ·Ѧ· петыми⁴⁵ ·Ѧ·Ѧ· шестыми враты по ѡшьствѡ времен⁴номѡ. *и вьходитъ петыми враты. ·Ѧ·Ѧ· д(ь)ни. четвъртеми ·Ѧ·Ѧ·⁴⁶ кон⁴чаютъ се д(ь)ніе⁴⁷ лѣта. по възврат⁴нѡм[ь]⁴⁸ временѡм[ь]. и възнесоста ме моужа. на западъ н(е)в(е)сѣмъ.⁴⁹ и показаста ми врата шестера.⁵⁰ великаа ѡт[ь] врьста по вьходоу вьсточномѡ и противѡ имы же заходитъ то҃у сл(ь)н(ь)це. по⁵¹ вьходѡ вьсточ⁴ных[ь]

вратъ· и по числѣ д(ь)номѣ·⁵² тако заходитъ запад^ными враты· и⁵³ егда изыдетъ ѡт[ь] запад^ныхъ[ь] врат[ь]· || [314а] и възмоут[ь] четыри аг(ь)г(е)лы вѣн^ць· и възнесоутъ⁵⁴ г(осподѣ)вы· а сл(ь)н(ь)це обратитъ колѣсныцѣ свою и изыдетъ без^т свѣта· и възложетъ на нь паки вѣн^ць· вѣсточ^ныхъ[ь] вратъ· се раз^чиненіе показаста ми аг(ь)г(е)ла вратъ· имыж(е) възходит[ь]⁵⁵ и исходитъ, се врата сът^воры г(оспод)ь· часоверіе⁵⁶ лѣт^ное сказаетъ сл(ь)н(ь)це⁵⁷ а лоун^ное другоє расч^ниненіе показаста ми и⁵⁸ в^са шествіа ею·⁵⁹ и вѣсѣх[ь] въвхождены ею, оуказаста ми моужа· и врата ею оуказаста ми· двоѣ на дес(е)ть⁶⁰ врата къ востокѣ показаста ми⁶¹ вѣч^наа имыже възходитъ лоуна по обычныхъ временъ· тако и запад^ными враты по въб||хвдѣ· [314б] и по числоу вѣсточ^ныхъ[ь] вратъ· тако възхвдитъ⁶² и запад^ными враты· и съвршае[ь] лѣто дн^нмы · ꙗ̄ · и · ѿ̄ · и · д̄ · ми⁶³ изещенимы ходитъ· въ лѣто сего дѣла, и за ты се р(е)четъ· кромѣ н(е)б(е)сѣ и лѣта· въ число д(ь)нн не причитают се·⁶⁴ зане прѣмѣнают се врѣмена лѣт^наа· и егда с^кон^чаютъ запад^наа врата· въз^вращаетъ и идетъ на вѣсточныє свѣт^вм[ь] своимъ· тако ходитъ⁶⁵ кроуг(ь) школь ею⁶⁶ под[о]бно неб(е)си· и колесница ею· на ню ж(е) възлазитъ вѣтръ ходен влекѣще· и колесницю ею доусы летеше шесть крыль коемждо аг(ь)г(е)лоу се ѡс(тъ) расч^ниненіе лоун^ное· и по ср[е]де н(е)б(е)си· видѣхъ || [315а] въоружен^ные вое· слѣжеще г(о)с(подѣ)ви въ тѣм^нпанех[ь] и върганех[ь] непрѣстан^ным[ь] гласом[ь] и насладих се послѣшае:—

Въсхожденіе енохово на ·ѣ· н(е)бо:—

И възнесоста ме моужа на петое н(е)бо· и видѣх[ь] тоу многы вое· и горы видѣніе ихъ тако видѣніе чл(овѣ)че· величество же ихъ паче чуд[ь] въ⁶⁷ великихъ[ь] и възсоста ме ѡт[ь] тоуд[оу] моужа:—

И⁶⁸ възнесоста ме на 5 н(е)бо· и видѣх[ь] тоу седьм[ь] чинь аг(ь)г(е)ль свѣт^лыхъ[ь], и слав^ныхъ[ь] зѣло· лица ихъ[ь] тако сл(ь)н(ь)це вл^{ст}ещихъ[ь] се· и нѣс(тъ) раз^лычїа лицюу· или въдражаанїю· или съпрѣложенїю ѡдежда·⁶⁹ сїи строятъ изыоучаютъ мир^нское вл(а)гочинїе и звѣзд[ь]ное хожденїе· и сл(ь)н(ь)ч(ь)ное и лоун^ное аг(ь)г(е)лы аг(ь)г(е)лы аг(ь)г(е)лы н(е)б(е)сныи сїи в^се житїе съ||мирают[ь] [315б] н(е)б(е)с(ь)ное· строятъ ж(е) заповѣден оученїа· и сладогласїе и пѣнїе· и въсакѣ хвалоу слав^ноу· ты же аг(ь)г(е)лы над^т врѣмены и лѣты· и аг(ь)г(е)лы иже на реках[ь] и на моры· и аг(ь)г(е)лы иже над^т плвды·⁷⁰ и травю и кыпеціими в^семи·

и⁷¹ аг(ь)г(е)лы и люди всѣх[ь] и все житіе строеть· и пишоуть прѣд⁴ лицем[ь] г(о)с(подь)нимь, посред[е] ихъ ·ѳ̄· финиковъ ·ѳ̄· хероувіимь и ·ѳ̄· шестокрыльць· единомъ гласоющѣмъ къ себѣ· и поюще къ себѣ и нѣс(ть) мощи исповѣдати⁷² пѣніа их[ь]· и вес(е)лит се г(оспод)ь под[ь]ножіемъ своимъ:—

Въсхожденіе· енохво на ·ѳ̄· н(е)во

И въздыг⁴ноуста ме моужа wt[ь] тоуд[оу]· и възнесоста ме на ·ѳ̄· н(е)во· и видѣхъ тоу свѣт(ь) великъ· и все огньные вое свое⁷³ вес⁴пльт⁴ных[ь] || [316а] архаг(ь)г(е)ль и свѣт⁴лоє стоаніе встаним⁴ское· и оубоах⁴ се и въстрепетах[ь]· и постависта ме, моужа посрѣд[ѣ] их[ь], и г(лаго)люща къ мнѣ дръзай юноше⁷⁴ не бои се· показа ми из⁴ далече г(оспод)а сѣдеща на прѣстолѣ своемъ, и в⁴си бои н(е)в(е)сныи, четы на стѣпень· възсѣпающе⁷⁵ покланяхоу се г(осподѣ)вы· и пакы wt[ь]хождаахъ· и идехоу на мѣста своа въ радости и въ⁷⁶ вес(е)ліи· и въ свѣте без⁴мѣр⁴не· а слав⁴ніи слоужеще емъ· не wt[ь]стоупають и въ ноци· ни wt[ь]ходеть д(ь)ньнію стоеще прѣд⁴ лицемъ г(о)с(подь)нымь и твореще волю его и в⁴си бои хероувіим⁴стїи и серафим⁴стїи· окр(ь)сть прѣстола его, не wt[ь]стоупающе· || [316б] Я шестокрыльци⁷⁷ пок- рывають[ь] прѣстоль его и поюще прѣд[ь] лицем[ь] г(о)с(подь)нымь· и в⁴ниегда видѣхъ вса втидоста wt[ь] мене моужа· и к томъ не видѣх[ь] ею· и вставише ме, единого на кон⁴ци н(е)воу и въз⁴боах се· и падохъ на лиці моємъ и посла г(оспод)ь единого wt[ь] слав⁴ных[ь] своих[ь] къ мнѣ гавріла· и р(е)че ми дръзай юноше⁷⁸ не бои се воинь поиде съ мною⁷⁹ и станы прѣд⁴ лицемъ г(о)с(подь)нимь· въ вѣкы· и рекох[ь] къ немъ оубы мнѣ г(оспод)и мои wt[ь]стоупи д(оу)ша моа из⁴ мене wt[ь] страх[а]· и⁸⁰ възовы къ мнѣ моужа привед⁴ша ме, до мѣста сего· зане тѣма оупавах[ь] и с тѣма идъ прѣд⁴ лице г(о)с(подь)не· и възхыти ме гавріиль якож(е) възхытаеть⁸¹ листь вѣтрѣм[ь]· и възет⁴ ме и по||стави [317а] ме прѣд⁴ лицем[ь] г(о)с(подь)ним(ь)· и падох[ь] ниць и не могох[ь] видѣти г(оспод)а в(о)г(а), и поклоних се г(о)с(подѣ)ви, и г(лаго)ла г(оспод)ь в(о)г(ь) михаиловы поимы енѣха· и съвлечи его и съ земельных[ь]· и помажи его, маслѣм[ь] вл(а)гымь· и вблѣціи, въ ризы слав⁴ныи·

и съвлече ме михаиль съ ризъ моих[ь]· и помаза ме елѣм[ь] вл(а)гым(ь), и видѣніе масла того паче свѣта великааго· и масть его, яко роса вл(а)гаа· и воня его яко из⁴мир⁴на· и тако лоуча сл(ь)н(ь)ч(ь)наа

вльстеши се⁸² и съгледах[ь] съматрае се самъ, и выих[ь]⁸³ тако единъ
 слав^нных[ь] и не вѣше различіа. и втиде страх[ь] и трепеть вт[ь] мене.
 и г(оспод)ь оусты своими възва ме. и р(е)че дръзай юноше.⁸⁴ не во||и
 [317б] се стани прѣд^и лицем[ь] моимъ въ вѣкы. и приведе ме михаиль,
 архістратигъ г(о)с(под)ьнъ, прѣд^и лице в(о)жїе искоури г(оспод)ь слоугы
 свое и р(е)че къ ним[ь] да встоупить енwx[ь] стояти прѣд^и лицемъ
 моимъ въ вѣкы. и поклонше се слав^нныи г(о)с(под)ьны и рекwше да
 вѣстѣпите. и възва г(оспод)ь вѣтила единого вт[ь] архаг(ь)г(е)ль
 своих[ь], иже моудръ написае⁸⁵ в^са дѣла г(оспод)ьна. и р(е)че г(оспод)ь
 вретеловы възмы книгъ вт[ь] хранил^нныщ и вѣдаи ж(е)⁸⁶ трьсть еноховы
 и пог(лаго)лы емѣ книги и оускоры вретейль.⁸⁷ и принесе къ мнѣ книги.
 из^вwщрены измирнїемъ. и вѣдас(ть) ми трьсть, из роуки своее. и вѣ
 г(лаго)ле ми в^са дѣла. и выс(ть) и земля и море и всех[ь] стихи шьствїа.
 и житїа и вѣремена || [318а] лѣт(ь). и д(ь)нъ шьствїа и измѣненїа. и
 заповѣдеи по взоученїе. и повѣда ми вретейль⁸⁸. ·л̄. д(ь)ни и ·л̄. ноци. и
 не прѣмлькоше оуста его. г(лаго)люще, и азъ не почыих[ь]. ·л̄. д(ь)ни, и
 ·л̄. ноци пише, в^са знаменїа. и тако кончах[ь] и написах[ь]. ·т̄. ѿ. книгъ, и
 възва ме г(оспод)ь и постави ме в шоую севѣ близъ гаврїила и поклоних се
 г(оспод)ѣви. и г(лаго)ла къ м^нѣ елико ж(е) видѣ еноше. стоеццаа и ходещ
 аа и съвршен^наа мною. азъ възвѣщюу тебѣ прѣжде даже стасте. испрѣва
 еликож(е) сът^ворих[ь] вт[ь] небытїа въ бытїе. и вт[ь] невид[и]мых[ь]
 въ видѣнїе ни аг(ь)г(е)лwм(ь) мwимъ не повѣдахъ тайны⁸⁹ мое. ни
 възвѣстйих[ь] имъ тайны. ни оуставленїа их[ь]. ни мое без^вкон^чны
 [318б] и неразѣмныя раз^мышлаетъ твары. и вт[ь]врѣзвх[ь] свѣт(ь) азъ же
 посред[ь] свѣта тако единъ невыд[ым]их[ь] проагдахъ. такоже ездить
 сл(ь)н(ь)це вт[ь] востока на запады помыслыих^ч же поставити wснованїа.
 и сът^ворити тварь, видымѣ. повелѣх[ь] въ прѣиспод^нных[ь] да изыдетъ
 идоиль прѣвеликы злѣ имы въ чрѣвѣ камыка прѣвеликааго. и рекwх[ь]
 къ нѣмоу раздроуши се идоиль и боуды видимо раждаемо ис тебѣ, и
 раздрѣши се изыде из него камыкъ великыи, и тамо носеццаа в^соу тварь.
 юже азъ въсхотѣхъ сът^ворити. и видѣх[ь] тако вл(а)го и поставих[ь] и
 прѣстоль севѣ и сѣдъ на нѣм[ь].

свѣт(ь)овы г(лаго)лах(ь). възыди ты выше и оутверди се и боуди ||
 [319а] wсноваанїа выш^нным[ь]. и нѣс(ть) прѣвыш^шїи свѣта, ино
 ничтоже и видѣх[ь] въсклонив^ч се вт[ь] прѣстола моего възвах[ь] въ
 прѣиспод^нных[ь] второе, и рекwх[ь] да изыдетъ вт[ь] невид[и]мых[ь]
 въ тверды едино вид[и]мо. и изыде ароухась твердо и тежко и чрно

сѣло и видѣх[ь] тако лѣпо. и рекых[ь] къ немѣ съниды ты долѣ и
 оутверди с(е) и бысть основаніе нижнимъ и нѣс(ть) подъ тмою ничтоже
 вбывъ же етера свѣтѣм[ь]. оутльстых[ь] и прострехъ връхоу тмыи
 поу(ь) воды. и оутврьдих[ь] каменіе велико, волна же безъдн[ь]ным[ь]
 повелѣх[ь] иссохнути на соуши, на рекахъ же оупадокъ бездн[ь] и мурь
 събравъ на единомъ мѣсто,⁹⁰ свезах[ь] е⁹¹ игѣм[ь], и дах[ь] по||сред[е]
 [319б] земліе. и море прѣдѣлъ вѣчн[ь]. и не прѣтрыгнет се ѡт[ь]
 воды тврьдъ же въдроузыих[ь]. и ѡсновах[ь] връхъ воды.⁹² къ вѣсѣмъ
 же воємъ. н(е)в(е)сных[ь] образѡвах[ь]. сл(ь)н(ь)це ѡт[ь] свѣта
 великаго. поставих[ь] на н(е)в(е)сѣх[ь] да свѣтитъ по землі. ѡт[ь]
 каменіа оусекноух[ь] ѡгнь великы и ѡт[ь] каменіа сътворых[ь] вое
 беспльтных[ь]. и все вое звѣсные и хероувимы и серафимы. и ѡфанимъ
 вѣсе⁹³ секых[ь] ѡт[ь] ѡгня. земли же повелѣх[ь] възрасти дрѣва вѣсака
 и горы высокы. и вѣсакъ травѣ. и вѣсако сѣме сѣемо. прѣжде даже не
 сътворых[ь] д(оу)шь живдциих[ь]. и пицоу имъ оуготовых[ь]. мороу
 ж(е) повелѣхъ възрастити и породити свое рыбы и всакъ гадъ лазециі по
 землі и звѣры. || [320а] и скоты и всакъ пѣтицъ переци⁹⁴ и егда сконч-
 чах[ь] вѣсе повѣдехъ⁹⁵ моеи моудрости. сътворити⁹⁶ чл(овѣ)ка н(ь)н(а)
 же енѡше елика ти сказахъ и еликаа видѣ на землі, и еликаа написа въ
 кнѣгах[ь] сых[ь] прѣмоудростию моею и⁹⁷ оухытрых[ь] вѣсе сътворити
 сътворивъ ѡ вышних[ь] и до нижних[ь]. нѣс(ть) тоу свѣтилныка,
 азъ самъ вѣчн[ь] и нероу(ко)творн[ь]. и мысль моа свѣтилник(ь) ес(ть).
 и слово мое дѣло ес(ть). и очи мои сыгледаютъ вѣсе. аще призираю на
 вѣсе то стоитъ. аще ли⁹⁸ ѡт[ь]вращоу се то все потребыт се, положи оумъ
 свои енѡше и познаи г(лаго)лющаго тебѣ. и възъмы кнѣгы іаже написа. и
 даю ти семіила аг(ь)г(е)ла, и расоуила. и възведшааго къ мнѣ. и съниды
 на землі. || [320б] и скажи с(ь)номъ своим[ь] еликаа г(лаго)лах[ь] к
 тебѣ и еликаа видѣ ѡт[ь] нижнаго н(е)в(е)си и до прѣстола моего. вѣса
 воинства азъ сътворых[ь] нѣс(ть) противлаеи се мнѣ. или не покарае
 се. вѣси покарают се моемъ единовластію рабѡтають моеи единовласты.⁹⁹
 и¹⁰⁰ даи же имъ кнѣгы роукописаніа твоего чедѡм[ь] чедѡ и оужыкѡм[ь]
 оужики. и рѡд[ь] въ рѡдѣ, тако ходатаи. енѡше моего боеводи мѣхаила,
 зане роукописаніе твое. и роукописаніе ѡт[ь]ць твоих[ь] адама и
 сифа.¹⁰¹ не потребыт се до вѣка, послѣднаго. тако азъ заповѣдах[ь]
 аг(ь)г(е)лѡм(ь) моимъ. врышхоу и маріѡхъ. іакоже поставых[ь] на
 землі харѣтію и повелѣвати временѡ¹⁰² да сънабдетъ и роуко||писаніе
 [321а] ѡтѣц[ь] твоих[ь] да събдетъ. да не погыбнетъ въ потоупь.¹⁰³

иже азъ сътворѣ въ родѣ твоємъ азъ бо съвѣмъ злобѣ чл(овѣ)чю яко не понесутъ гарма. иже въз(д)выгъхъ имъ ни сѣють сѣмень гже дахъ имъ. нь wt[ь]врѣгоше гарьмъ мои. и гарьмъ инъ въспрїимоутъ, и въсѣють сѣмена поуѣстошнаа, и поклонет се в(о)гъм(ь) соуетнымъ и wt[ь]рынѣтъ мое единствїе. и вса землѣа съгрозит се неправдами ввѣдими и прѣлюбодѣиствїи (и) идолослоуженїи тогда и азъ наведѣ потопъ на землѣа и землѣа съкроушит се въ тименїе велико. и вставлю моужа праведна съ в'сѣмъ домоу его. иже сътворитъ по воли моеи. || [321б] и wt[ь] сѣмене ихъ въстанетъ рѣдъ инъ. послѣды многъ и несуть сѣло тогда възводѣ рода того. гвет се книги роукописанїа твоего и втѣцъ твоихъ. имже стражїе землїи. и покажотъ е мѣже¹⁰⁴ вѣрнымъ. и скажотъ рѣдоу томѣ. и прославетъ въ послѣдкѣ пач(е) иже прѣвїе.

н(ы)нѣ же енше даю ти рокъ прѣжданїю .л̄. д(ь)ни сътворити въ домѣ твоємъ г(лаго)ли с(ы)нѣмъ своимъ и в'се иж(е) ес(ть) храненїи срѣдѣ свое да прочтѣтъ и разѣмѣють, яко нѣс(ть) в(ог)а развѣ мене. и по .л̄. д(ь)ни. азъ послию аг(ь)г(е)лы мое по тебѣ. и възмоутъ те wt[ь] землѣа и wt[ь] с(ы)новъ твоихъ. елико по воли моеи:—

Подоуенїе енхъ[о]во къ с(ы)нѣмъ своимъ:—

Язъ бо поуцинь есмь wt[ь] оустъ г(о)с(подь)нѣ. || [322а] д(ь)н(ь)сь къ вамъ г(лаго)лати вамъ елико ес(ть). и елико воудетъ до д(ь)не соуд(ь)нїа¹⁰⁵ и н(ы)нѣ чеда моа не wt[ь] оустъ, своихъ вѣщаю къ¹⁰⁶ вамъ д(ь)н(ь)сь нь wt[ь] оустъ г(осподь)нѣ. вы же оубо слышасте г(лаго)лы мое, изъ оустъ моихъ. азъ же слышахъ г(лаго)лы г(осподь)не яко грѣмъ великъ непрѣс'тан'нымъ метенїемъ ввлакъ. азъ же видѣхъ вѣкти г(осподь)не везмѣрно и вез'приклад'но. емоу же нѣс(ть) конца. н(ы)нѣ (словеса) моа слышите вестѣдоу в ц(а)ри земльнѣмъ боазныно и вѣдно стати. и прѣд'лицемъ цар(а) земльнаго страшно. и вѣдно ес(ть) занїе вола ц(а)рева смръть. и вола ес(ть) ц(а)рева животь, или знои великы. нь възва г(осподь)е единого wt[ь] аг(ь)г(е)лъ старѣишиго грозѣ || [322б] и постави оу мене и видѣнїе аг(ь)г(е)ла того снегъ. а роуцѣ емѣ ледъ. и оустоуды лице мое. занїе не потрѣпѣхъ¹⁰⁷ зноа великаго. и страх[а] вг'нанаго.¹⁰⁸

и тако г(лаго)ла г(осподь) къ м'нѣ оубо чеда моа азъ в'са вѣмъ wt[ь] оустъ г(осподь)нѣ. вво очи мои видѣста wt[ь] зачала и до конца. и

вблач^{наа} жилища· и т^сченостыи и громны· и оуказаше ми аг(ь)г(е)лы, ключ(ь) хранител^{еи} их[ь]· азь видѣх[ь] скровища снѣж^{наа} и голот^{наа}· и въсход^и юдоу же въсх^одетъ въ мѣроу, оу^звию възносет се и оу^звою и споу^цають се· да не теж^{кою} гаростію съдрыг^{ноу}тъ вбл^акы, и пог^бвѣтъ еже на земли и въздоу^хь и стоу^день· азь сыгледахъ на земли¹⁰⁹ на врѣме || [323а] како ключ(ь), южныи их[ь] напльниають вбл^акы и не исты^цають се скровища· азь видѣхъ вѣтр^нныи лаж^{ны}це· како ключары их[ь] носеть прѣвеси и мѣры· пръв^ое же в^лагаю въ прѣвеси, в^торое же въ мѣрѣ· и мѣр^ю исп^цають на в^сѣ землю· да не теж^{ким}ь ди^ааніемъ землю въсколѣбл^етъ· ¹¹⁰wt[ь] тоуд[оу] сведень выхъ на мѣсто соуд^{ное} и видѣхъ адъ wt[ь]врѣсть и оуж^{ны}ци и соуд[ь] везьмѣр^нь· и видѣхъ ключ^{ны}е страже· адов^{ны}е стоеше оупрѣкы врат(ь) акы <а>сп[и]дыи великыи· лица их[ь] тако свѣща потъхла· тако племе помрачен^{ное}· вчеса ихъ и зоубы ихъ вбнаженыи до прьсеи ихъ· || [323б] и видѣвъ възда^хноу^х[ь]· и плаках се о погывѣли неч(ь)стивыих(ь) и рек^х[ь] въ ср[ь]д[ь]ци моеи, вл(а)жень их[ь]¹¹¹ не р^вдил^и се, и р^вдив се¹¹² не сыгрѣши прѣд^и в(о)г^м(ь)· да вы не пришль на мѣсто се· не вы понесль гарма сего, и г(ла)гола^х(ь) въ лицех[ь]· леп^{ше} да выих[ь] не видѣль вас(ь)· и¹¹³ да племени моего да не прійдѣтъ къ вамъ·

Въсхожденіе въ рай ен^х[о]во правед^{ных}[ь]

И видѣхъ т^с мѣсто в(ла)гословено· и вса т^варь в(ла)гос(ло)вен^{наа}· и в^си живоу^цеи тоу въ радости· и въ в(е)се^ліи без^мѣр^нѣ, въ жыны вѣчнои· тогда г(ла)гола^х(ь)¹¹⁴ чеда моа и н(ы)на г(ла)голю вам[ь]· вл(а)жень иже боит се в(о)г^а, прислоуживыи и вы чеда моа оучите се дары приносити г(о)спод^ѣвы· да жынію поживете· вл(а)жень иже соуд^итъ || [324а] правед^{не}¹¹⁵ соуд^и и сыротѣ и в^довиц(и) и всем^ѣ вбидимом^ѣ¹¹⁶ поможет(ь) нага в^дѣати рызою· ¹¹⁷альчном^ѣ дайте хлѣбъ· вл(а)жень иже възвратит се wt[ь] поуты прѣмѣнна· и ходитъ поутем[ь] правиймъ· вл(а)жень сѣгавы сѣмена правед^{наа}· тако пож^неть е седморицею· вл(а)жень въ н^ем^ѣже ес(ть) истин^{на} да г(ла)гол^нет(ь) истин^ѣ б^лж^нем^ѣ· вл(а)жень емоуж(е) ес(ть) м(и)л(о)сть въ оустѣх[ь] его и кротость· вл(а)жень иже разоумѣеть дѣла г(о)с(подь)на· и прославить г(о)спод^а в(о)г^а·

Се чеда моа корыствѣмаа на земли· и промѣтаемаа азь написах[ь] wt[ь]г(о)спод^а в(о)г^а зым^ѣлѣто· в^се, склад^х[ь] и влѣте¹¹⁸ раз^чтох[ь]

час(ы) и часы раз^мѣрих[ь] и исписахъ. || [324б] и все вѣрѣте раз^нство-
лѣто лѣта ч(ь)ст(ь)ней ѿс(ть). а д(ь)нь д(ь)ней а час(ь). часа ес(ть)
ч(ь)ст(ь)нѣи.¹¹⁹ та(ко)жде и чл(овѣ)къ чл(овѣ)ка. ч(ь)ст(ь)нѣи ес(ть).
швы имѣнїа ради многаа. шво м(и)л(о)сти ради ср[ь]д[ь]ч[ь]ныє. шво же
раз^сма дѣла и хытлости. и мльчанїа езыка и оустноу. нѣс(ть) во никто-
же воы воешаго с(е) в(ог)а. слав^нныи воуд[оу]тъ въ вѣкы.

г(оспод)ь роукама своима сът^ввори чл(овѣ)ка, и оуподовы лицѣ
своемѣ. мала и великаа сът^вориль ѿс(ть) г(оспод)ь в(ог)ь. оукараеи лице
чл(овѣ)коу оукараеть лицег(оспод)ьнѣ. г^нѣвъ г(оспод)ьнѣ и соудъ великѣ.
иже плюеть на лице чл(овѣ)кѣ. бл(а)жень иже оставить ср[ь]д[ь]це свое
на таковааго чл(овѣ)ка. тако помощи соуд[и]мѣ. и под^еты ськроушена.
|| [325а] иже множит(ь) свѣтил^нык(ь) прѣд^н лицем[ь] г(оспод)ьни.¹²⁰ то
оумножить г(оспод)ь хранил^ныце их[ь].

не тревѣть г(оспод)ь в(ог)ь хлѣва ни свѣщъ или вращна или говеда-
нь тѣмь искоушаеть ср[ь]д[ь]це чл(овѣ)кѣ. азъ во кльноу се вамь чеда
моа. тако прѣжде даже не бысть чл(овѣ)къ мѣсто соуд^ное оуготова се
емѣ, и мѣрыло и ставило. въ нѣже искоушенъ воудеть чл(овѣ)къ. и тамо
прѣжде оуготовано ѿс(ть). азъ же дѣло всакого чл(овѣ)ка въ сп(а)сенїе
положѣ. н(ы)нѣ оубо чеда моа. въ трыпѣны и въ кротости прѣвоудете
число д(ь)ни ваших[ь] да бесконьчныи вѣкѣ наслѣдѣете воуд[оу]щїи.
в^сака рана и в^сака еза и знои. или слово зло || [325б] наидет(ь) на вы г(ос-
под)а в(ог)а радї трыпѣте е, а могоущїи въздаанїа въздати не въздаеть¹²¹
искрнѣмѣ занѣ г(оспод)ь въздае есть вамь. еже воудеть мьст^ныкѣ въ
д(ь)нь соуда великаг(о). злато или сребро погоувыти брата дѣла да прїиме
скровище нешкѣдно. въ д(ь)нь соуд^ны сыротѣ и в^довици прострыте
роуки вашѣ, и противоу силѣ помозыте вѣдномѣ. и тако срещете мьздоу
вашѣ въ д(ь)нь соуд^ны заоут(ь)ра и полоуд(ь)не и в(е)черь и д(ь)не добро
ѿс(ть) ходити въ домь в(о)жїи. и славити т^вор^ца всѣх[ь]. бл(а)жень
иже шт[ь]врѣзаеть ср[ь]д[ь]це свое и оуста на хвалоу г(о)с(под)ьню.
проклет(ь) иже шт[ь]врѣзаеть оуста своа на оукоренїе искрнѣмѣ своемѣ.
бл(а)жень иже славеи в^са дѣла г(о)с(под)ьня. проклет[ь] иже оукараеть
тварь г(о)с(под)ьню. || [326а] бл(а)жень иже сьгледае троудъ роукѣ
своею. проклет^н же¹²² гледае потребити троуды тоуждые. бл(а)жень
хранен основанїа штыц(ь) своих[ь]. проклет^н же¹²³ иже раскажаеть оуставъ
и прѣдѣлы штыц(ь) своих[ь]. бл(а)жень сьходѣи и сводѣи въ мирь.
проклетъ разараеи мироуощее. бл(а)жень г(лаго)лѣи мирь и ѿс(ть) емѣ
мирь. в^се сїе въ мѣрилех[ь]. и въ книгах[ь] изъшблѣит се,¹²⁴ въ д(ь)нь

соуда великаго. и н(ы)ня оубо чеда съхраните ср[ь]д[ь]ца ваша wt[ь] всакого неправды. да ставило свѣта наслѣдѣете въ вѣкы. не рѣците чеда моа тако wt(ь)ць нашъ съ в(о)гwm(ь) юс(ть). и оумолить за ны wt[ь] грѣхъ. видыте тако азъ вѣса дѣла написоую вѣсакого ч(ловѣ)ка. никтоже можетъ расказати моего роукописаніа. занеже г(оспод)ь вѣсе видитъ.¹²⁵ || [326б] н(ы)ня оубо чеда моа вѣнѣшите вѣсе г(лаго)лы оусть w(ть)ца вашего да бѣдѣтъ къ вамъ въ достоаніе покоа. и кныгы таже дах[ь] вам[ь] wt[ь] г(оспод)а¹²⁶ не потайте их[ь] вѣсемь хотецимь скажите па не г(лаго)лы оувѣдають дѣла в(о)жїа. се во чеда моа приближи се д(ь)нь рока моего. време нѣдить нар(е)ченное wt[ь] г(оспод)а в(ог)а аг(ь)г(е)лы идоуци. и съ мною стоеть на лица ми. и азъ на н(е)во вышнее оутро¹²⁷ възыдѣ въ вѣчное мое достоаніе. сего рады заповѣдаю вам[ь] чеда моа да сътѣворите бл(аго)с(ло)веніе прѣдѣ¹ лицем[ь] г(о)с(подь)нимь.

wt[ь]вѣща мефоусайломъ w(ть)цѣ своемѣ енохѣ что годѣ. что люво¹²⁸ вчима твоима w(ть)че. да сътѣворимъ брашна прѣдѣ¹ лице твое да бл(аго)с(ло)виши храмы наше. и с(ы)ны свое. и вѣса домачедѣца твоя. || [327а] и прославиши людїи твое. и тако потwm[ь] wтидеши, р(е)че енwx[ь] с(ы)новы своемѣ слыши чедо мое. wt[ь] д(ь)не того егда помаза ме г(оспод)ь маслwm[ь] славы своее, wt[ь] толе не бысть брашно въ мѣне. ни хошетѣ ми с(е) земельнаго брашна. нь зовы братїю свою, и вѣса домачедѣца наша. и старце людѣскыя да г(лаго)лю съ нимы и wтидѣ.

и оускоры мефоусайлwm[ь] възва братїю свою регїима, и рима, и азѣх(а)на и херѣмишна. и старце людѣскыя и все приведѣ прѣдѣ¹ лице w(ть)ца своего енwxа, и бл(аго)с(ло)ви ихъ и р(е)че къ нимъ. послоушайте чеда въ д(ь)ни w(ть)ца нашего адама. и съниде г(оспод)ь в(ог)ь постѣты ею. и всоу тварь свою таже сътѣвори самъ. и призва г(оспод)ь в(ог)ь. вѣсе скоты земельныя || [327б] и вѣсе звѣры. и вѣса четверенога¹²⁹ и вѣсакъ гадѣ земельныя. и вѣсе птице парещее. и приведе па прѣдѣ¹ лице w(ть)ца нашего адама. и нар(е)че имена вѣсем[ь] дѣвижоуцим се по земли. и покоры г(оспод)ь¹³⁰ адамоу вѣсе соущее. въ меньшество вѣторое. и wглоуші па на все повынованіе и на все послоушаніе ч(ловѣ)кѣ.¹³¹ г(оспод)ь во сътѣвори чл(овѣ)ка властела, вѣсемѣ стежанїю своемѣ. w семь не боудеть соуда вѣсакои д(оу)ши живе. нь чл(овѣ)че¹³² единой. а д(оу)шамъ скотїамъ въ вещь велицемъ едино мѣсто ес(ть). и кошарь единъ. не затѣвори бо се вѣсака д(оу)ша животѣна юже сътѣвори г(оспод)ь до с(ѣ)д(а)¹³³ великаг(о) вѣсе же д(оу)ше wклеветаютъ ч(ловѣ)ка иже злѣ пасеть д(оу)шоу скотїю. || [328а] безаконит(ь) свою д(оу)шоу. а приведи тревоу wt[ь]¹³⁴

чистыих[ь] скотъ исцѣляетъ свою д(с)шѣ. и приноси жрътвѣ wt[ь] чистыих[ь] пѣтиць исцѣляетъ свою д(с)шѣ. дѣи пакосты д(оу)ши чл(о-вѣ)чи. пакостить свои д(оу)ши. и нѣс(ть) емоу исцѣленіа въ вѣкы. въ раи чл(овѣ)ка въсады не wskoудеетъ соудъ его въ вѣкы. н(ы)на чеда моа храните се wt[ь] всего¹³⁵ неправеднаго егоже възненавидѣ г(оспод)ь. паче же wt[ь] всакые д(оу)ши живы. iакож(е) просить чл(овѣ)къ д(оу)ши свои wt[ь] г(оспод)а. тако да сътворитъ всакои д(оу)ши живи. да не въ вѣце велицем[ь], многаа хранилища. оуготова храмы зѣло добры. и храмыны злы възъ числа. вл(а)жень иже въ вл(а)гые дома wtидеть. ¹³⁶ вл(а)жень иже въ трыпеніи своемъ || [328б] принесеть даръ прѣдъ лице г(оспод)не iако оврѣщеть wданіе грѣховъ. ч(ловѣ)къ егда дастъ врѣмена рока wt[ь] оустъ своих[ь], принести дары прѣдъ лице г(о)с(под)не. тако сътвори е то оврѣщеть, покааніе wданію. аще ли мынетъ врѣме нар(е)ченное възвратить г(лаго)ль свои. покааніе възпріиметь. егда покрываетъ нага. и альчномѣ дастъ хлѣвъ оврѣщеть wданіе. али¹³⁷ порыпцетъ ср[ь]д[ь]це его. то погоубленіе сътворы wданію м(и)лостины. аще ли егда насытит се и прѣзврствить. тогда погоубыти все вл(а)годѣаніе свое и не оврѣщеть. зане мръзый г(о)с(под)вы всака мoужь прѣзврливъ,

и высть егда г(лаго)лаше енwx[ь] с(ы)номъ своим[ь], и кнеземъ || [329а] людским[ь], и слышаше вси людѣ и вси ближники его. iако зоветъ г(оспод)ь в(ог)ь енwxа. съвѣщаше вси г(лаго)люще. идемъ цѣлоуимъ енwxа и съниде до четыри тысоуць мoужи. и пріидоше до мѣста азoухана идеже вѣше енохъ и с(ы)нове его, и старци людстїи. цѣловаше еноха г(лаго)люще, вл(а)г(о)с(ло)вень ты г(оспод)вы ц(а)роу прѣвѣчномѣ и н(ы)на вл(а)г(о)с(ло)ви людї свое, и прослави ны прѣдъ лицемъ г(о)с(под)ним[ь], iако избра те г(оспод)ь. и поставы wt[ь]етелга грѣ(хо)въ наших[ь].

И р(е)че енwx[ь] къ всѣмъ людем[ь]. слышите чеда моа. прѣжде даже не ста вса тварь. г(оспод)ь поставы вѣкы. тварного потwm[ь] сътвори всоу тварь свою вид[и]мю и невидимою. и потwm[ь] || [329б] създа чл(овѣ)ка въ образъ свои. ¹³⁸ и възложїи емѣ очи видѣты. и оуши слышати и ср[ь]д[ь]це съмышляти. и оумъ съвѣтовати. тогда раздрѣшии г(оспод)ь вѣкы чл(овѣ)ка рады, и раздѣльи ина врѣ(ме)на и лѣта и м(ѣ)с(е)ца¹³⁹ и часы да размышляетъ чл(овѣ)къ. время прѣмены, и конца, и начело лѣтъ и конца и д(ь)ны и часы. да чететь своее жызны смръть. егда же скончат се тварь юже сътворы г(оспод)ь и всака чл(овѣ)къ идетъ на соуд[ь] великы г(оспод)нь, тогда времена погыбнѣть и лѣт(ь) к томѣ

не вѣдетъ, ни мѣс(ѣ)ца ни д(ѣ)ни и часы кѣ томѣ не вѣдѣтъ, ни почтѣтъ се, нь станетъ вѣкъ єдинъ вєскончѣный. и вѣси праведѣниці прикѣпет се вѣще велицємь. и вѣкъ || [330а] и вѣкъ прикѣпит се праведѣницехъ. и вѣдѣтъ вѣчныи нетлѣнѣ. и кѣ томѣ не вѣдетъ трѣда въ ныхъ, ни болѣзѣныи, ни скръбы, ни чаанїа ноужда, ни ноци ни тмы, нь свѣт(ѣ) великъ вєзѣкончѣныи и неразоримыи, и раи велики вѣдетъ имъ покровъ и жилище вѣчноє. а вєзаконныи вєвшїихъ. на земли не понесутъ низпѣстытъ г(оспод)ъ. погубленїе великое на землю и погубнетъ вѣсе сѣставленїе земльнѣное вѣмъ во азъ тако съ въ метежи, скончаетъ се и погубнетъ. ино и братъ мой съхранит се въ д(ѣ)нь ѡнь всажень, и ѡт(ѣ) племеный его и сл(ѣ)н(ѣ)це. и н(ѣ)нїа оубо¹⁴⁰ чеда моа съхраните д(ѣ)ше ваше ѡт(ѣ) всакое неправѣды. елика вѣзненавиде г(оспод)ъ.

Вънїгда вєсѣдѣваше енѡхъ || [330б] людемъ пѣсты г(оспо)д(ѣ) мрак(ѣ) на землю и выст(ѣ) тѣма покры всеи моужи стоещее съ енѡхѡмь. и оускорыше аг(ѣ)г(ѣ)лы и вѣзеше¹⁴¹ енѡха. и вѣзнесоше его на н(ѣ)во вышнїеє. и прїетъ его и постави прѣдѣ лицємь своимь въ вѣкы. и ѡт(ѣ)стѣпы тма ѡт(ѣ) землїе. и выстѣ свѣт(ѣ). и выдѣше вѣси людїе, и не (ра)зоумѣше како вѣзетъ енѡхъ. и прославивше¹⁴² в(ѣ)г(ѣ)а. и¹⁴³ прїидоше въ храмы свое иже видѣше таковаа. в(ѣ)г(ѣ) нашемѣ слава въ вѣкы амынь. — : —

НАПОМЕНЕ

¹Н.: гавленїа.

²Н.: прѣвыхъ.

³Н.: ѡскръвалахъ се.

⁴Н.: мѣже.

⁵Н.: нема.

⁶Н.: злати.

⁷Н.: ѡблїахъ мь.

⁸Н.: енѡше.

⁹Н.: съ нама вєсходїши.

¹⁰Н.: домачедѣцємь.

¹¹Н.: и изыдохъ.

¹²Н.: єлика.

¹³Н.: нево.

¹⁴Н.: нема.

¹⁵Н.: прѣвое.

¹⁶Н.: нема.

¹⁷Н.: показа.

¹⁸Н.: ѡткѣдѣ же.

¹⁹Н.: наставља: нево.

²⁰Н.: поставише.

²¹Н.: наставља: ме.

²²Н.: плачеште.

²³Н.: мѣжемь соуштємь.

²⁴Н.: ихъ выстѣ.

²⁵Н.: молю се.

²⁶Н.: богъ.

²⁷Н.: вєгда масло.

²⁸Н.: благымь.

²⁹Н.: вѣсе.

³⁰Н.: иже.

³¹Иза овога очигледно грешком поновљено ходыти.

³²Н.: нема.

³³Н.: вѣсе.

³⁴Н.: мѣстѣ.

³⁵Н.: Вєсхождение Юнохова на . д. нево.

³⁶Н.: коєждо.

³⁷Н.: нема.

³⁸Н.: шѣю.

³⁹Н.: ходештеи.

⁴⁰Н.: летештеи.

⁴¹Н.: показа.

⁴²Н.: вратъ.

⁴³Н.: вєсходить.

⁴⁴Н.: . мв.

⁴⁵Н.: наставља: врати.

⁴⁶Н.: од звездице па дожде нема.

⁴⁷Н.: нема.

⁴⁸Н.: вѣзвратымь.

- 49Н.: невестѣ.
50Н.: шестора.
51Н.: нема.
52Н.: дъневномѣ.
53Н.: нема.
54Н.: възносеть.
55Н.: възхвдить.
56Н.: наставља: и.
57Н.: сказаніе слыцѣ.
58Н.: нема.
59Н.: него.
60Н.: двоиана десете.
61Н.: нема претходне две речи.
62Н.: захвдить.
63Н.: · тѣд-ми.
64Н.: причетаютъ се.
65Претходне две речи понов-
лъене, што је очигледна
омашка.
66Н.: обрнуто.
67Н.: чюдесь.
68Н.: нема.
69Н.: одежде.
70Н.: плад.
71Н.: нема.
72Н.: исподати.
73Н.: нема.
74Н.: Юноше.
75Н.: наствља: и.
76Н.: нема.
77Н.: шестокрилицы.
78Н.: Юноше.
79Н.: поиди мною.
- 80Н.: нема.
81Н.: възхшитаемь.
82Н.: блистаюшти се.
83Н.: наставља: и.
84Н.: Юноше.
85Н.: написе.
86Н.: вѣдаждь.
87Н.: врѣтиль.
88Н.: врѣтиль.
89Н.: тайные.
90Н.: мѣстѣ.
91Н.: свежае.
92Н.: обрнуто.
93Н.: нема.
94Н.: першѣтѣ.
95Н.: поведахъ.
96Н.: наставља: ми.
97Н.: нема.
98Н.: нема.
99Н.: власти.
100Н.: нема.
101Н.: сита.
102Н.: врѣменнмь.
103Н.: потомь.
104Н.: мѣжель.
105Н.: соуд'наго.
106Н.: нема.
107Н.: трѣпѣхъ.
108Н.: много.
109Н.: нема претходне две
речи.
110Н.: вьсколѣвляють.
111Н.: иже.
112Н.: родиви се.
- 113Уз овај везник стоји још
једно и, које је свакако
написано омашком.
114Н.: глаголаа.
115Н.: праведно.
116Н.: вьсакомѣ вьбыдномѣ.
117Н.: ризею.
118Н.: лѣтѣхъ.
119Н.: обрнуто.
120Н.: господнымь.
121Н.: въздаите.
122Н.: иже.
123Н.: нема.
124Н.: изъвличеть се.
125Н.: наставља: и.
126Н.: бога.
127Н.: оутрѣ.
128Н.: нема.
129Н.: четворонга.
130Н.: богъ.
131Н.: послѣшане чловѣкъ вьсе.
132Н.: чловѣчен.
133У рукопису грешком пише
садѣ.
134Н.: трѣвѣють.
135Н.: вьсакого.
136Н.: штхѣдить.
137Н.: аште ли.
138Н.: своен.
139Н.: мѣсце.
140Н.: нема.
141Н.: възм'ше.
142Н.: прославише.
143Н.: нема.

Резюме

Единственный сохранный сербский список апокрифа о Енохе находится в рукописном отделе Национальной библиотеки в Вене. Он расстановлен на месте Slave 125 и происходит из 16 века. По временам им пользовались при исследованиях и публикациях иных списков, но текст его остался неопубликованным. Чуть-чуть младший список этого апокрифа, датированный 16-17 веками, находился в древней коллекции Национальной

библиотеки в Белграде под нумерацией 151 и являлся частью сборника житий и слов. Он сгорел вместе с целой рукописной коллекцией в пожаре, случившемся в Национальной библиотеке во время немецкой бомбардировки Белграда, 6-ого апреля 1941 года. Этот список опубликовал Стоян Новакович в 1884 году. В этом труде указывается на до сих пор существующие исследования этого апокрифа, известного чаще всего под названием Книга о Енохе. Особенное внимание уделено графическим и орфографическим явлениям, где этот список рассмотрен с аспекта ключевых характеристик, а также приведены и исчерпывающие примеры. В подготовке этого труда автор учитывал издание С. Новаковича и в критическом аппарате указано на все, между ними существующие различия. Согласно результатам исследования обоих списков, узнаём, что список из Национальной библиотеки в Вене, хранит лучшую традицию текста и более надежный, чем список, находившийся в Национальной библиотеке в Белграде. Однако, в этом единственном сохраненном списке существуют крупные орфографические колебания, указывающие на то, что исчезла более строгая система писания, явившаяся, может быть, уже в самом подлиннике или еще в каком-то более раннем периоде.

Резиме

Једини сачувани српски препис апокрифа о Еноху налази се у рукописном одељењу Народне библиотеке у Бечу под сигнатуром Slave 125 и потиче из XVI века. Он је повремено коришћен у проучавањима и издањима неких других преписа, али његов текст остао је неиздат. Нешто млађи препис овог апокрифа, датиран XVI-XVII веком, налазио се у оквиру зборника житија и слова у старој збирци Народне библиотеке у Београду под бројем 151. Он је нестао са целом рукописном збирком у пожару који је доживела Народна библиотека у немачком бомбардовању Београда 6. априла 1941. године. Тај препис објавио је Стојан Новаковић 1884. године. У овом раду указује се на досадашња проучавања овог апокрифа, познатог најчешће као Књига о Еноху. Нарочита пажња посвећена је граfiјским и правописним појавама, где је препис сагледан у кључним особинама уз навођење исцрпних примера. У приређивању текста пропраћено је издање С. Новаковића и у критичком апарату указано на све међусобне разлике. Према резултатима проучавања једног и другог преписа сазнаје се да препис из бечке Народне библиотеке чува бољу традицију текста и већу поузданост него препис који се налазио у Народној библиотеци у Београду. Ипак, у овом једином сачуваном препису постоје велика орфографска колебања, која указују на губљење чвршћег система писања, насталог можда већ у самом предлошку, или у неком још ранијем периоду.

Проф. др Томислав ЈОВАНОВИЋ, професор Филолошког факултета у Београду (Студентски трг 3).

YU ISSN 0351-2819/UDK 901, оригиналан научни рад, примљен за штампу 4. јуна 2004.

Кључне речи: Апокриф о Еноху, Књига о Еноху, Slave 125, Народне библиотека у Бечу.

BIBLID: 0351-2819, (2003), 25, стр. 209-238.